

ТЕЧНИ СТАЈЊАК

Течни стајњак је комплексно природно ђубриво, мешавина излучевина балеге и осоке. Крава дневно излучи око 50 кг стајњака – 30 кг балеге и 20 кг осока, тј. месечно 1,5м³ чврстог ђубрета, овце годишње 1,5м³. Чврсти стајњак представља мешавину фецеса, мокраће и простирке. За коришћење течног стајњака неопходно је испунити следеће важне предуслове:

- одговарајућа канализација
- капацитети за лагровање
- уређаји за обраду и негу течног стајњака
- уређаји за апликацију у земљиште
- одговарајуће саобраћајнице

Вредност стајњака чине минералне материје храњиве за биљке – азот, фосфор, калијум, магнезијум, калцијум. То заправо значи да у поређењу са минералним ђубривима, **10м³ течног стајњака са 5% СМ има 40 кг азота**. Међутим од услова лагровања-чувања зависи колики ће део да дође до биљака. У најбољем случају то је ½ количине азота а то је **иста вредност азота као и 120 кг НПК(15:15:15)**.

Најважније особине течног стајњака су густина, хемиски и физички састав, степен влажности(кол.воде), течно стање(флуидност), дисперговане нерастворене честице, које утичу на побољшање општег стања земљишта.

Лагровање течног стајњака се обавља на неколико начина а најјефтиније је у лагунама дубине 1м, која се прекрије по целој површини са два слоја пластичних фолија. Међутим у нашим условима проблем је скученост простора па се требају градити базени, који могу бити укопани и надземни. Постоје и пријемни базени капацитета 1-2 дана из којих се течни стајњак пребацује и базене за лагровање. Они имају пумпе за стајњак па се тако пуне цистерне за одношење стајњака а преко распрскивача се празне на њиви. Овде се обавља процес обраде течног стајњака тј. биолошка, механичка а ређе хемиска обрада течног стајњака. Основа је да се избацивањем из стаја, одређеним третманом, ослободи извесних састојака до мере која омогућава његову употребу. **Капацитет лагера течног стајњака треба да је најмање 6 месеци а најбоље 1 година**. То је из тог разлога да би се течни стајњак износио на време када је за биљке најпотребнији, **а забрањено је изношење у току већег дела зиме**. Зашто?

- биљке мирују
- течни стајњак би брже продирао у земљу и дошао до подземних вода
- у току вегетације се не препоручује јер би онда дашао у додир са биљкама
- најбоље је апликовати га у време ране вегетације или непосредно пре ње

Лагровање је скупо али када се узме у обзир корист за биљну производњу онда се види која је права корист.

Нега и коришћење течног стајњака је битно, а основа је мешање, јер временом површински слој постаје чврст па се не може испумпати. Најједноставне је прегруписавањем из главног базене у пред-базен и назад. За то се користе муљне пумпе са погоном трактора 25-40W или електро мотори 5-25 к W. Могу се користити и специјални механички мешачи који су преносни(могу бити и стабилни), на трактору и користе се за мање укопане или полу укопане базене.

Мера је и сепарација тј. вештачко одвајање чврсте од течне фазе, као и убацивање ваздуха. Сва ова решења чувају околину али су скупа.

Изношење течног стајњака врши се једноставним и стандардним путем, цистернама (3-4м³ до 8-15 м³), што зависи од снаге трактора. Савремене цистерне имају две врсте уређаја за избацивање стајњака: са компресорима и са пумпама, али морају имати распрскиваче. Задатак је вишеструки: да што боље-равномерније разбацују стајњак, да нису осетљиви на ветрове, да разбацују што ближе површини њиве. Пожељно је да се после разбацавања изврши и нека врста заоравања.

- **Течни стајњак као загађивач околине**

Епидемиолошки значај је битан јер загађени стајњак је извор оболења за животиње и људе (више од 150 болести), и течни стајњак је много опаснији јер за разлику од чврстог стајњака нема биотермичких процеса и релативног уништавања патогених микроорганизама. (бруцела и салмонела), вируса (везикуларне болести свиња, коксаки вирус, красична куга свиња), паразита (протозое, хелмити, артопозе), гљивице, бактерије – Е.цоли. Преживљавање ужрочника је различито и то од пар недеља до неколико година.

Естетска страна и ефекат који оставља на човека је такође битан. Загађује ваздух у стајама, спољашњој средини, ваздух код превоза стајњака на обрадивим површинама, а може бити и загађивач везан са воденом паром и честицама прашине. Мирис течног стајњака је продукт органског разграђења и зато се мора правилно лагеровати и користити, јер у противном може бити и токсичан. Мора се бити опрезан и приликом употребе јер приликом заливања и прскања може доћи до оштећења биљке. Такође је битна и количина јер су ефекти исти, а може доћи и до поремећаја у животу организама и биолошким процесима у земљишту. Оно мења састав и веома важну функцију самочишћења. Може доћи до хемиских процеса у биљкама па могу бити штетни по организам животиња. Ако земљиште слабије апсорбује неке елементе стајњака они брзо продиру у дубинске воде па су неупотребљиве и за пиће људи. Слично је ако се стајњак растура по пашњацима, долази до повећања бакра у земљишту и када овце пасу може да дође до тровања. Велика је опасност ако се течни стајњак одводи у отворене воде јер доводи до угинућа риба, екосистема, загађује се вода за пиће и изазива тровања. Течни стајњак може да буде загађен и хербицидима као и семеном коровски биљака па да растурањем дође до закоровљења пољопривредних површина.

Једно условно грло говеда око 16 пута више загади животну средину од човека.